

Circulaire economie en gemeentewerf

In het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050' wordt als eerste doel gesteld om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te verbruiken. Vóór 2050 moet Nederland overgaan op een duurzaam gedreven, volledig circulaire economie.

De gemeente moet daarin haar verantwoordelijkheid nemen en meer inzetten op circulaire economie. Ze heeft de mogelijkheid om inwoners hierin te ondersteunen en zelf de belangrijke rol om een voorbeeld te stellen en ook met criteria voor duurzaamheid te kijken naar aanbestedingen.

Eigen verantwoordelijkheid gemeente

De gemeente moet aansturen op een circulair inkoopbeleid. Er moeten aanbestedingscriteria worden opgesteld die duurzaamheidsaspecten en maatschappelijke impact ook in ogenschouw nemen. Parkbankjes, lantaarnpalen (zie voorbeeld bij Verlichting) e.d. zouden van gerecycled materiaal gemaakt moeten worden en alleen ingekocht bij bedrijven die Cradle to cradle gecertificeerd zijn.

Ook moet de gemeente het eigen wagenpark verduurzamen. Alle voertuigen die ingezet worden door de gemeente zouden op elektriciteit of waterstof moeten rijden. Apparaten zoals bladblazers zouden niet op stinkende benzine moeten lopen maar elektrisch moeten zijn.

Het afval van de gemeente zou duurzaam moeten worden afgevoerd en zo goed mogelijk gescheiden. Oude ICT-apparatuur zoals beeldschermen, computers en harde schijven kunnen nog prima hergebruikt worden door bedrijven die WEEELABEX gecertificeerd zijn.

Voorbeeld

De Rijksoverheid investeert in de ondersteuning en kennisverspreiding op gebied van klimaatneutraal en circulair inkopen door overheden met expertondersteuning en een Vragenloket Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI).

<https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-duurzaam-inkopen/expertondersteuning-klimaatneutraal-en>

Industriële symbiose

Een vorm van circulaire economie is industriële symbiose: de reststromen van één bedrijf worden de grondstof van een ander bedrijf. Door de materiaalstromen van bedrijven met elkaar te verbinden, ontstaat een situatie die veel efficiënter, economischer en duurzamer is dan wanneer bedrijven alleen gebruik maken van primaire grondstoffen en de restmaterialen weggooien als afval.

Grondstoffen worden in een rap tempo schaarser. De voorraad aan grondstoffen raakt uitgeput of is steeds moeilijker te winnen. Bedrijven moeten op een andere, vooral diversere manier aan hun grondstoffen komen.

Voor het maken van een product is veel materiaal en energie nodig. Wanneer het product wordt afgedankt, verliest het zijn waarde. Het zo veel mogelijk behouden of hergebruiken van producten en restmateriaal moet daarom gestimuleerd worden.

Er is ook steeds meer vraag naar transparantie over producten. Waar komen ze vandaan, hoe worden ze gemaakt en wat is hun impact op het milieu en de samenleving. Dit moet blijken uit LCA's (Life Cycle Analysis). Dit is deels de eigen verantwoordelijkheid van bedrijven, maar de gemeente kan daaraan bijdragen door ketens buiten en binnen Loon op Zand in kaart te brengen.

Wanneer materiaal gescheiden wordt, is het makkelijker herbruikbaar. Gescheiden restmaterialen zijn daardoor waardevoller voor de circulaire economie. Door te scheiden, wordt de hoeveelheid per afvalstroom echter kleiner. Kleinere partijen materiaal zijn minder interessant voor hergebruik en kosten vaak meer om te transporteren. Dit dilemma kan doorbroken worden door enerzijds afvalscheiding te stimuleren en anderszijds in te zetten op het samenbrengen van gelijksoortige types reststromen van verschillende partijen.

De lineaire economie put primaire grondstoffen uit en dankt materialen af waar nog waarde in zit. Deze verspilling tast bovendien het milieu aan door het produceren van onnodig afval. De 'flessenhals' om te komen tot een circulaire economie is de hoeveelheid aannemers van secundaire grondstoffen en de mogelijkheid voor bedrijven om hiermee in contact te komen. Veel bedrijven kennen hun burens niet en weten niet wat er bij hen aan materialen in en uit gaat. Zelfs duidelijk circulaire bedrijven hebben moeite met het vinden van klanten. Een inventarisatie van bedrijven en hun grondstoffen en reststromen via een reststromenmarktplaats en materialenscans kunnen hier veel aan bijdragen. Met name als er extra focus wordt gelegd op het benaderen van bedrijven die reststromen kunnen recycleren.

Voorbeeld

Om circulaire economie te bevorderen heeft Stichting InduSym in samenwerking met TU Eindhoven een online deelplatform voor reststromen ontwikkeld. Bedrijven hebben namelijk zelf geen inzicht in de materiaalstromen van andere bedrijven en kunnen daardoor ook niet bepalen wie een goede partner is voor symbiotische uitwisselingen. Op de InduSym-marktplaats kunnen ze hun reststromen aanbieden en via een slim algoritme gekoppeld worden aan bedrijven die op zoek zijn naar secundaire grondstoffen.

Om ondernemers laagdrempelig toegang te bieden aan het platform, wordt dit door gemeentes, parkmanagement of een BIZ gefinancierd. Ook kunnen de gemeentes dan zelf met het platform informatie verzamelen over energiegebruik van ondernemers in de gemeente en inzicht krijgen in de afvalstromen binnen hun gemeente.

Daarnaast biedt Stichting InduSym advies over circulair beleid, bedrijfsvoering en circulaire economie in het algemeen.

<https://www.indusym.nl>

Voorbeeld

Bomen kappen is niet meer van deze tijd. Toch zijn o.a. rondom de Efteling de laatste tijd veel bomen gekapt. In plaats daarvan kunnen deze bomen aangeboden worden op het platform van de Bomenmakelaar. Zo kunnen ze elders herplant worden. Dit scheelt geld en is een stuk beter voor het milieu.

<https://www.bomenmakelaar.nl>

Beleid

Het bedrijfsleven heeft een grote rol bij het aanjagen van de circulaire economie. De gemeente moet hen daarin aansporen en ondersteunen.

Bedrijfsprocessen kunnen efficiënter worden door deze in een grotere context te bekijken, door te kijken naar de plek van een bedrijf in een keten van bedrijven en processen i.p.v. alleen naar de eigen bedrijfsvoering. Bedrijven moeten dus ten eerste transparanter zijn over hun proces en ten tweede gesteund worden in de samenwerking met andere bedrijven.

Het versterken van de banden tussen bedrijven binnen Loon op Zand en omstreken is belangrijk, maar leidt op zichzelf niet tot het ontstaan van semi-zelfvoorzienende bedrijventerreinen. Het uitdragen van een duidelijke visie, het focussen op bepaalde thema's (textiel, biomassa, pallets, beton, bio-based materialen e.d.) en het actief communiceren van het aanbod aan secundaire materialen kan bedrijven aantrekken om te starten of zich te vestigen in Loon op Zand.

Om naar een volledig circulaire economie te gaan in 2050 en het verbruik van primaire grondstoffen in 2030 met 50% te verminderen, moet een langetermijn-visie worden opgezet die onder meer onderzoekt waar de grootste kansen liggen op het gebied van het efficiënter inzetten van grondstoffen door het wijzigen van bestaande bedrijfsprocessen en ketens, het gebruikmaken van circulaire grondstoffen (secundair of hernieuwbaar) en het stimuleren van nieuwe productiemethodes en/of businessmodellen.

In de praktijk wordt door ondernemers en afvalverwerkers veelvuldig opgemerkt dat wetgeving vaak een probleem en belemmering is voor het uitwisselen van reststromen. Het herzien en toekomstbestendig maken van juridische kaders is een zeer belangrijk onderwerp waar de gemeente zelf stappen kan zetten. De huidige wetgeving is vrij restrictief en heeft als doel het veilig en transparant weggooien van materialen. Dat heeft zijn waarde, maar moet niet het enige doel zijn. Er moeten ook mogelijkheden komen om restmaterialen te classificeren op een manier die aansluit bij een circulaire economie.

Circulaire economie is een relatief nieuw thema en inhoudelijke kennis en ervaring zijn schaars en verspreid over meerdere instanties. Het identificeren en contact leggen met interessante partners op dit gebied kan Loon op Zand veel opleveren. Vanuit de overheid, stichtingen en organisaties (bijv. MVO Nederland) worden workshops en Boosterevenementen aangeboden waar het bedrijfsleven in Loon op Zand veel aan zal kunnen hebben.

Dit ondersteunt tevens de taak van de gemeente om te informeren en te inspireren door meer mogelijkheden te bieden voor duurzame bijeenkomsten. Deze kunnen toegevoegd worden aan de bijeenkomsten die reeds georganiseerd worden, wellicht is een centrale agenda rondom dit thema opstellen en communiceren ook een goed idee.

Themaprojecten

Er is bij ondernemers weinig kennis en duidelijkheid over de mogelijkheden om circulair te ondernemen. De meeste succesverhalen en voorbeelden van circulaire economie die het nieuws halen zijn nogal bedrijfsspecifiek en geven geen algemene aanknopingspunten. Zij zouden zeer geholpen zijn bij een 'menukaart' met algemeen toepasbare maatregelen en nieuwe businessmodellen, een overzicht van 'quick-wins', 'best practices' en financieringsmogelijkheden.

Het veranderen van bestaande bedrijven is lastiger dan het opzetten van een circulaire start-up. Wellicht liggen de grootste kansen bij het samenbrengen van innovatie en ondernemerschap. Het stimuleren en faciliteren van pilotprojecten in Loon op Zand kan de regio verder helpen in zijn transitie naar een circulaire economie. Met name op basis van de kennis over reststromen binnen Loon op Zand zou gericht een bestemming hiervoor kunnen worden gecreëerd of een relevante partij worden aangetrokken om zich in Loon op Zand te vestigen.

Op het gebied van mobiliteit, smart grids en energieopslag komen circulaire economie en de energietransitie samen. Nieuwe, circulaire businessmodellen kunnen op een andere manier gebruik maken van beschikbaar materieel (deelauto's, aansluiten van accu's als buffer voor het elektriciteitsnetwerk) en materiaal (het lokaler uitwisselen van materialen en goederen). Naar het effect van circulaire economie op de mobiliteit van personen en goederen moet zeker nog veel onderzoek gedaan worden.

Rondom water kan circulaire economie ook een belangrijke rol spelen. Water kan overlast geven bij extreem weer of juist problemen geven door tekorten. Bedrijven hebben tevens afvalwater over en behoefte aan schoon water of water van een bepaalde temperatuur. Een inventarisatie van de watercycli in Loon op Zand kan richting geven aan projecten omtrent deze problematiek.

Gemeentewerf

De gemeentewerf kan ook een rol gaan spelen in de circulaire economie. Er worden veel spullen achtergelaten die nog bruikbaar zijn. Andere burgers mogen deze echter niet meenemen als ze er iets voor hen nuttigs tussen zien. In Tilburg hebben ze echter wel een container waar mensen zelf of de mensen van de werf hun goede spullen in kunnen zetten. Dit stimuleert het bewustzijn van de burgers over waarde en (her)bruikbaarheid van hun eigen spullen en hopelijk zorgt dit voor een verandering in het afdankgedrag. Op zijn minst zou de gemeentewerf afspraken kunnen maken met tweedehandswinkels (bijv. de Spullenbank) die achtergelaten spullen willen uitzoeken en meenemen voor hergebruik.

Ook wordt als vervelend ervaren dat de milieustraat niet alle dagen open is, waardoor er toch dingen bij het restafval terecht komen. Vaste tijden (bijv. alle middagen open van 13.00 tot 16.00 en zaterdag van 10.00 tot 16.00) zou ook verwarring schelen. Nu is de milieustraat maandag en donderdag dicht, maar

wel open op de dinsdag, woensdag en vrijdagmiddag tot 16.00, op vrijdagochtend en zaterdag tot 15.00, maar dan vrijdag weer tussen 12 en 13 gesloten.

De voedselbank heeft eten in overvloed omdat de Jumbo veel overhoudt. Dit zegt iets over de verspilling van supermarkten, waar er veel van zijn in onze kleine gemeente.

Wel worden veel mensen waarschijnlijk niet bereikt. Specifiek AOW'ers met geen of een klein pensioen zitten waarschijnlijk onder het maximaal vrij te besteden bedrag wat de voedselbanken als ondergrens aanhouden en hebben daarmee recht op voedselbankhulp. Deze groep weet dat waarschijnlijk niet en doordat ze zuinig leven komen ze niet in de problemen, maar hun leven zou prettiger worden met de boodschappen van de Voedselbank. Ze denken dat ook schaamte een rol speelt als ze het wel weten. Het zou normaler moeten worden om overschotten op te eten, men zou het moeten zien als een bijdrage aan het verminderen van voedselverspilling. Daarmee wordt er een positieve waarde aan toegekend. In het kader van de nieuwe privacywetgeving mogen deze mensen echter niet benaderd worden en zou alleen een brede campagne zin hebben, bijvoorbeeld bij alle huizen een flyer bezorgen.

Afvalbeheer

In de openbare ruimte kunnen plasticzakken aan de prullenbakken gehangen worden om meteen plastic en blikjes te scheiden. In het centrum hangen ze nu soms, maar het is geen gemeentebestuur. Dat kan in de zomer veel extra scheiding opleveren en overvolle prullenbakken voorkomen.

Openbare afvalcontainers geven soms overlast. Deze ondergronds plaatsen zoals op het Anton Pieckplein kan dit verbeteren. Ook zouden er veel meer geplaatst moeten worden. Op de glasbakken moet een tekst komen die aangeeft dat ze alleen voor flessen en potjes zijn en niet voor vazen, glazen en ander serviesglas. Dit is nodig om verkeerd glas te weren en zo de recyclewaarde van het ingezamelde glas te verhogen.

Wat huishoudelijk afval betreft zou er per aantal klikoreinigingen betaald kunnen worden in plaats van per aantal kilo's. Restkliko's die weinig tot geen papier, plastic, textiel etc. bevatten kunnen beloond worden met een groen duimpje zoals in Tilburg wordt gedaan en kliko's die vol zitten met wat er niet in hoort krijgen een rood duimpje eraan. Na drie rode duimpjes worden de kliko's niet geleegd.

Voorbeeld

In Zweden wordt op een zeer innovatieve manier met afval omgegaan. Daar wordt afval uit containers ondergronds aangezogen en gaat door een buis naar een verzamelstation.

<http://large.stanford.edu/courses/2014/ph240/montgomery2/>

Voorbeeld

Kamikatsu in Japan is een gemeente die erg voortvarend is wat afvalscheiden betreft. Zij scheiden daar in 45 verschillende categorieën afval.

<https://www.abc.net.au/news/2018-05-20/kamikatsu-the-japanese-town-with-45-different-recycling-bins/9776560>